

O'SMIRLIK DAVRIDA ZO'RAVONLIK HOLATI VA UNING PSIXOLOGIK OQIBATLARI

Jayliyev Samandar Baxtiyor o'g'li

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Psixologiya fakulteti talabasi

Email: samandarjayliyev22@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola o'smirlar zo'ravonligining psixologik oqibatlarini o'rganishga qaratilgan. PubMed, Google Scholar va PsychINFO kabi ma'lumotlar bazalari, jumladan, 2010-2021-yillarda chop etilgan tadqiqotlar yordamida adabiyotlar ko'rib chiqildi. Ko'rib chiqish shuni ko'rsatdiki, o'smirlar zo'ravonligi ruhiy salomatlikka jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, jumladan, depressiya, stress, jinoyatga moyillik va giyohvand moddalarni suiiste'mol kabi illatlarning boshlanishiga sabab bo'ladi. Maqolada erta aralashuv va profilaktika strategiyalari, jumladan, zo'ravonlik sodir etganlar va qurbonlari uchun ta'lim va qo'llab-quvvatlash muhimligi muhokama qilinadi. Ruhiy salomatlik bo'yicha mutaxassislar o'smirlar zo'ravonligining psixologik oqibatlarini bartaraf etishda va sog'lom kurashish mexanizmlarini targ'ib qilishda hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin. O'smir zo'ravonligi va ruhiy salomatlik o'rtasidagi murakkab munosabatlarni to'liq tushunish uchun qo'shimcha tadqiqotlar talab etiladi.

***Kalit so'zlar:** o'smirlik davri, depressiya, zo'ravonlik, ruhiy salomatlik, stress, jinoyatga moyillik.*

KIRISH

O'smirlar zo'ravonligi odamlar, oilalar va jamoalarga ta'sir qiladigan muhim ijtimoiy sog'liq muammosidir. Zo'ravonlik jismoniy, og'zaki va jinsiy tajovuzni o'z ichiga olgan turli shakllarda bo'lishi mumkin. Bu xatti-harakatlar zo'ravonlik sodir etganlar uchun ham, jabrlanuvchilar uchun ham jiddiy psixologik oqibatlarga olib kelishi mumkin. Ushbu maqola o'smirlar zo'ravonligining psixologik ta'sirini

o'rganadi va sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari va ularga g'amxo'rlik qiluvchilar bilishi kerak bo'lgan ba'zi asosiy masalalarni ta'kidlaydi.

METODOLOGIYA

Ushbu maqola uchun o'smirlar zo'ravonligi va uning psixologik oqibatlari bo'yicha tegishli tadqiqotlarni aniqlash uchun tizimli adabiyotlar ko'rib chiqildi. Qidiruv PubMed va PsycINFO kabi akademik ma'lumotlar bazalarini o'z ichiga oladi. Ushbu sharhga kiritilgan tadqiqotlar 2010-2021 yillar orasida nashr etilgan va ingliz tilida yozilgan bo'lib, qidiruvlar ekspertlar tomonidan ko'rib chiqilgan maqolalar bilan chegaralagan va tadqiqotlar mavzuga aloqadorligidan kelib chiqqan holda tanlangan.

NATIJALAR

Ushbu tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, o'smirlar zo'ravonligi zo'ravonlik sodir etganlar uchun ham, jabrlanuvchilar uchun ham jiddiy psixologik oqibatlarga olib keladi. Zo'ravonlik bilan shug'ullanadigan o'smirlar depressiya, stress va boshqa ruhiy kasalliklarni boshdan kechirish ehtimoli ko'proq. Zo'ravonlik aybdorlari, shuningdek, keyinchalik hayotlarida giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va jinoiy xatti-harakatlar xavfi yuqori bo'lishi mumkin. Zo'ravonlik qurbonlari turli xil psixologik oqibatlarga olib kelishi mumkin, jumladan, travmadan keyingi stress buzilishi, depressiya va o'zini past baholash kabi holatlar o'smirlarning ruhiy salomatligiga ta'sir qilish holatlari kuzatilgan. Bu ta'sirlar uzoq davom etishi mumkin, balog'at yoshida jabrlanuvchining ruhiy salomatligiga sezilarli ta'sir qiladi. 'smirlar zo'ravonligi oila va jamiyatga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Jabrlanganlar va jinoyatchilarning oilalari ko'pincha jiddiy qiyinchiliklarga duch kelishadi va zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etish uchun yordam xizmatlariga muhtoj bo'lishlari mumkin. Jamiyatlar, shuningdek, qo'rquv va ishonchsizlikni boshdan kechirishi mumkin, bu esa ijtimoiy izolyatsiyaga va keyingi zo'ravonlikka yordam beradi.

MUNOZARA

Ushbu adabiyotlarni ko‘rib chiqish natijalari sog‘liqni saqlash mutaxassislari va o‘qituvchi-pedagoglarning o‘smirlar zo‘ravonligining psixologik ta‘siridan xabardor bo‘lishlari zarurligini ta‘kidlaydi. Zo‘ravonlikni erta aniqlash va bartaraf etish uzoq muddatli psixologik oqibatlarining oldini olish va ruhiy salomatlikning ijobiy natijalarini rag‘batlantirish uchun juda muhimdir. Zo‘ravonlikning oldini olish ta‘lim, erta aralashuv va zo‘ravonlikdan jabrlangan shaxslar va oilalarni qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini o‘z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Sog‘liqni saqlash sohasi mutaxassislari muntazam tekshiruvlar vaqtida zo‘ravonlik xatti-harakatlarini tekshirish va kerak bo‘lganda ruhiy salomatlik xizmatlariga tegishli yo‘llanmalar berish orqali o‘smirlar zo‘ravonligini aniqlash va bartaraf etishda muhim rol o‘ynashi mumkin. Sog‘lom muloqot va nizolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish, xatti-harakatlarga aniq taxminlarni belgilash va tengdoshlar va kattalar bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantirish orqali o‘smirlar zo‘ravonligining oldini olishga yordam berishi mumkin.

XULOSA

O‘smirlar zo‘ravonligi - bu zo‘ravonlik sodir etganlar va qurbonlari uchun jiddiy psixologik oqibatlarga olib keladigan jiddiy jamoat salomatligi muammosi. Zo‘ravonlikni erta aniqlash va unga qarshi kurashish ijobiy ruhiy salomatlik natijalarini rag‘batlantirish va uzoq muddatli psixologik oqibatlarining oldini olish uchun muhimdir. Sog‘liqni saqlash xodimlari va ularga g‘amxo‘rlik qiluvchilar sog‘lom muloqot va nizolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish va kerak bo‘lganda tegishli yordam xizmatlarini taqdim etish orqali zo‘ravonlikning oldini olishda muhim rol o‘ynashi mumkin. Birgalikda ishlash orqali biz barcha uchun xavfsiz va sog‘lom jamiyatlarni targ‘ib qilishda yordam bera olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Umida, K. (2023). Oilada bola tarbiyasining asosiy omillari. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 304-307
2. Umida, K., & Gulrux, F. (2023). O‘smirlik davridagi og‘ishgan xulq-atvorning shakllanishi va namoyon bo‘lishi. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 296-300
3. Abduvakilovna, K. U. (2022). O‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari va deviant xulq-atvor muammosi. *O‘zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 2(14), 763-767